STUDIA UNIVERSITATIS MOLDAVIAE
Revista științifică a Universtității de Stat din Moldova, 2025, nr. 8(188)

CZU: 349.233:340.111.5:630.4:347.5 **https://doi.org/10.59295/sum8(188)2025_11**

RĂSPUNDEREA MATERIALĂ ÎN CADRUL RAPORTURILOR JURIDICE SILVICE

Dorin JOSANU, Victor DUMNEANU,
Universitatea de Stat din Moldova

Prezentul articol are scopul de a analiza unele aspecte ale răspunderii materiale care, fiind o parte a răspunderii juridice, este chemată să realizeze așa sarcini ca: prevenirea acțiunilor părților contractului individual de muncă ce ar provoca unele pagube materiale; recuperarea pagubei deja pricinuită; atenționarea altor subiecți despre consecințele acțiunilor ilegale și sancționarea persoanei vinovate de cauzarea de prejudicii. În esență, răspunderea materială reprezintă obligaţia uneia dintre părţile contractului individual de muncă de a repara prejudiciul cauzat celeilalte părţi și rezultă din faptul că obligațiile de muncă asumate de părți prin acest contract urmează a fi executate în modul corespunzător, cu bună-credinţă, la locul şi în momentul stabilit. Răspunderea materială este o parte a răspunderii juridice, asemănătoare cu răspunderea civilă patrimonială, dar care este caracteristică relaţiilor de muncă, iar apelarea la aceasta reprezintă o modalitate de apărare a drepturilor şi intereselor părților contractului individual de muncă.

Cuvinte-cheie: *raporturi juridice silvice, subiecți de drept, factori de mediu, fond forestier, prejudiciu material, răspundere materială deplină, răspundere materială limitată, vinovăție.*

MATERIAL LIABILITY IN THE FRAMEWORK OF FORESTRY LEGAL RELATIONS

This article highlights some aspects of material liability, which while being a part of legal liability, follows such tasks as: preventing the actions of the parties to the individual labour contract that would cause some material damage; recovering the damage already caused; warning other subjects about the consequences of illegal actions and sanctioning the person guilty of causing damage. In essence, material liability represents the obligation of one of the parties to the individual labour contract to repair the damage caused to the other party and stems from the fact that the labour obligations assumed by the parties under the individual labour contract are to be performed in the appropriate manner, in good faith, at the set place and time. Material liability is a part of legal liability, similar civil patrimonial liability, but which is characteristic for labour relations, and enacting thereof represents a way of defending the rights and interests of the parties to the individual employment contract.

Keywords: *forestry legal relations, legal subjects, environmental factors, forest fund, material damage, full material liability, limited material liability, guilt.*

Problematica răspunderii juridice este pe deplin analizată de specialiștii în domeniul dreptului din diverse ramuri, fără a fi o excepție și ramura dreptului muncii, trezind un viu interes datorită importanței și consecințelor acesteia.

În esență, aceasta este o formă de răspundere socială care însă, spre deosebire de celelalte, are condițiile sale de apariție, dar și, în special important, consecințe sancționate de organele statului. În context, indicăm spre exemplu că un dicționar juridic, și anume Dicţionarul juridic selectiv, publicat la București în anul 1985 sub redacţia regretatei prof. Sanda Ghimpu, explică răspunderea juridică ca formă a răspunderii sociale, constând în raporturile juridice care iau naştere ca urmare a săvârşirii unei fapte ilicite şi care cuprind, pe de o parte, dreptul persoanei vătămate şi al societăţii, în general, de a obţine repararea prejudiciului cauzat şi restabilirea ordinii de drept, iar, pe de altă parte, obligaţia celui vinovat de a acoperi paguba şi de a se supune sancţiunilor legale atrase de conduita sa contrară legii şi celorlalte reguli de convieţuire socială [1, p. 482].

În altă ordine de idei, cu referire nemijlocit la relațiile de muncă, un dicționar specializat editat în 1997, la fel la București, sub redacția profesorilor Şerban Beligrădeanu și Ion Traian Ştefănescu – Dicţionar de drept al muncii – definește răspunderea materială a salariaţilor ca o răspundere juridică cu caracter reparatoriu, ce devine incidentă în situaţia în care, printr-o faptă ilicită, săvârșită din culpă (indiferent de gradul

acesteia), dar fără caracter penal, salariatul produce angajatorului un prejudiciu în legătură cu munca prestată de acesta [2, p. 139].

Autorii Nicolae Romandaș și Eduard Boișteanu, definesc răspunderea materială în dreptul muncii ca una din formele răspunderii juridice, care impune obligația uneia dintre părțile contractului individual de muncă (angajatorul sau salariatul) de a repara, în condițiile legii, prejudiciul cauzat celeilalte părți în legătură cu exercitarea obligațiilor asumate prin contractul individual de muncă [3 p. 660].

Nemijlocit, legislația muncii a Republicii Moldova, în prevederea de la art. 327 al Codului muncii al RM, definește răspunderea materială din cadrul raporturilor de muncă drept obligaţia uneia dintre părţile contractului individual de muncă de a repara prejudiciul cauzat celeilalte părţi. La fel, norma indicată stabilește faptul că partea contractului individual de muncă (angajatorul sau salariatul) care a cauzat, în legătură cu exercitarea obligaţiilor sale de muncă, un prejudiciu material şi/sau moral celeilalte părţi, repară acest prejudiciu conform prevederilor codului şi altor acte normative [4]. La rândul său, prevederile art. 56 din Legea nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public doar indică faptul că pentru încălcarea îndatoririlor de serviciu, a normelor de conduită, pentru îndeplinirea nesatisfăcătoare a sarcinilor, pentru pagubele materiale pricinuite, pentru contravențiile sau infracțiunile săvârșite în timpul serviciului sau în legătură cu exercitarea atribuțiilor funcției, funcționarul public poartă răspundere disciplinară, civilă, administrativă, penală, după caz – echivalând, în acest sens, răspunderea materială cu cea civilă [5].

În mod inerent, răspunderea persoanei, eventual, apare atunci când aceasta nu va executa sau va executa în modul necorespunzător obligațiile ce îi sunt atribuite prin lege și/sau care și le-a asumat prin contract, iar cea materială – când nerespectarea acestor obligații a cauzat pagube de ordin material, inclusiv morale. În esență, fiind o expresie a răspunderii contractuale, răspunderea juridică materială a subiecților dreptului muncii va surveni, în mare parte, pentru încălcarea unor obligații prevăzute în actele normative, acestea, în condițiile unui nivel infim al aspectului negociabil al contractului individual de muncă, practic și fiind cele asumate de părți la încheierea contractului. În mod convențional, putem menționa că în cadrul raporturilor de muncă încălcările admise de părți pot genera atât o răspundere a acestora una față de cealaltă (răspunderea juridică disciplinară și răspunderea juridică materială), cât și o răspundere a acestora față de organele de ocrotire a normelor de drept (răspunderea juridică contravențională și răspunderea juridică penală).

În context, răspunderea juridică materială reprezintă o formă a răspunderii reciproce a părților pentru neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a obligațiilor care le revin, și, în așa mod, necesită exprimarea voinței părții ce se consideră vătămată, pentru atragerea la răspundere a celeilalte părți (inclusiv cu specificul faptului că salariatul nu poate renunța la drepturile sale prevăzute de lege).

Evident, răspunderea juridică materială, ca și celelalte forme ale răspunderii, poate să ia naștere atunci când partea contractului individual de muncă va admite o faptă ilicită, atât prin acțiune, cât și prin inacțiuni, or acestea din urmă pot fi întâlnite, spre exemplu, în cazul răspunderii materiale a salariatului pentru neîndeplinirea de către acesta a obligațiilor sale.

Răspunderea juridică materială în dreptul muncii are ca scop principal recuperarea prejudiciului suportat prin neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a obligațiilor de muncă, dar și un scop preventoriu, pentru a evita, în continuare, eventualele prejudicii de același gen. La general, condițiile de atragere la răspundere materială în cadrul raporturilor de muncă sunt stabilite de legislația muncii, însă, conform Codului muncii al RM, contractul individual şi/sau cel colectiv de muncă pot specifica răspunderea materială a părţilor, iar în acest caz răspunderea materială a angajatorului faţă de salariat nu poate fi mai mică, iar a salariatului faţă de angajator – mai mare decât cea prevăzută de Codul muncii al RM şi de alte acte normative. Specificăm și faptul că încetarea raporturilor de muncă după cauzarea prejudiciului material şi/sau a celui moral nu presupune eliberarea părţii contractului individual de muncă de repararea prejudiciului în modul prevăzut de Codul muncii şi de alte acte normative.

Raporturile de muncă în domeniul silvic la fel nu sunt exceptate de răspundere materială, având specificul lor ce rezidă în valorile sociale protejate de lege, or executarea neconformă a acestora poate prejudicia nu doar relațiile de muncă, dar și cauza prejudiciu mediului – valoare pe care aceste raporturi, în fapt, sunt chemate să o ocrotească. Calitatea și starea mediului sunt factori fundamentali pentru sănătatea, economia

și bunăstarea țării. Din aceste considerente, protecția mediului a devenit de importanță globală, pusă pe primul loc pe lista priorităților, vizând în mod direct atât condiţiile de viaţă şi de sănătate a populaţiei, cât și dezvoltarea economică prin utilizarea resurselor în mod sustenabil [6]. Unul din factorii de mediu care contribuie direct la calitatea vieții este fondul forestier, care include: a) păduri (terenurile acoperite cu păduri);

b) terenurile cu păduri în curs de regenerare și plantațiile înființate în scopuri forestiere;

c) terenurile destinate împăduririi și reîmpăduririi: terenuri degradate și terenuri neîmpădurite, stabilite, în condițiile legii, de a fi împădurite;

d) terenurile care servesc nevoilor de cultură forestieră: pepiniere, solarii, plantaje şi culturi de plante-mamă;

e) terenurile care servesc nevoilor de producție silvică: lignicultură, culturi de răchită, pomi de Crăciun, arbori și arbuști ornamentali și fructiferi;

f) terenurile care servesc nevoilor de administrație silvică: terenuri destinate asigurării hranei vânatului şi producerii de furaje, terenuri date în folosință temporară personalului silvic;

g) terenurile ocupate de construcții şi terenurile aferente acestora, incluse în amenajamente silvice: sedii administrative, cabane, fazanerii, instalații și amenajări speciale de creștere a peștelui, crescătorii de animale de interes cinegetic, drumuri forestiere, spații industriale de prelucrare a produselor pădurii, alte dotări tehnice specifice sectorului forestier;

h) terenurile forestiere din cadrul culoarului de frontieră şi al fâşiei de protecţie a frontierei de stat;

i) terenurile neproductive incluse în amenajamentele silvice;

j) iazurile, albiile râurilor și ale pâraielor incluse în amenajamentele silvice și în Cadastrul de stat al apelor;

k) terenurile din fondul forestier deținute de persoanele fizice și juridice în lipsa aprobărilor legale (ocupații și litigii) [7].

Conform constatărilor din Strategia de mediu pentru anii 2024-2030, biomasa forestieră rămâne cea mai preferată resursă energetică pentru populația Republicii Moldova, iar interesul față de lemnul de foc nu scade, fiind reconfirmat și în timpul crizei energetice din sezonul rece al anului 2023. Biodiversitatea pădurilor este din ce în ce mai amenințată la nivel național ca urmare a defrișărilor, a fragmentării, a schimbărilor climatice și a altor factori de stres. Biodiversitatea pădurilor naturale din Republica Moldova este supusă unei presiuni majore și din cauza diferitelor activități umane. Gestionarea necorespunzătoare a pădurilor în ultimul secol a determinat o scădere a resurselor genetice forestiere a pădurilor din ţară [8].

Astfel, conform legislației silvice, sarcinile de bază ale organelor de protecție a mediului sunt regenerarea, paza și conservarea pădurilor, ca ecosistem fundamental care contribuie în mod direct la menținerea echilibrului ecologic și dezvoltarea durabilă a societății. Cu toate acestea însă, este de menționat că există o varietate de probleme cu care se confruntă organele de protecție a mediului la nivel administrativ, dar și la nivel organizatoric în partea ce ține de managementul forestier durabil. Conform Hotărârii Curții de Conturi nr. 74 din 20.12.2021 cu privire la Raportul auditului conformității administrării și gestionării fondului forestier de către Agenția „Moldsilva", resursele forestiere reprezintă una dintre cele mai importante resurse naturale ale Republicii Moldova, care formează unul dintre elementele de bază ale activului patrimonial al statului, iar utilizarea rațională a acestora, în sensul larg al noțiunii, constituie o garanție pentru dezvoltarea durabilă la toate nivelurile: național, regional și local. Totodată, în ultimele decenii, pădurile au fost lipsite de un management durabil, ceea ce a determinat degradarea lor continuă, iar prin efect s-a diminuat atât cantitatea, cât și calitatea beneficiilor pe care acestea le pot oferi populației și mediului înconjurător.

Atitudinea nechibzuită faţă de componenta forestieră a echilibrului ecologic poate cauza pagube irecuperabile, cu impact asupra bunăstării societății actuale şi, într-o măsură mai mare, asupra generaţiilor viitoare. Din aceste considerente, gestionarea durabilă a pădurilor şi vegetației forestiere a devenit o preocupare prioritară a fiecărui stat şi a comunităţii mondiale în ansamblu. Totodată, deși Agenția „Moldsilva" a depus un efort consistent în vederea fortificării mecanismului de administrare și gestionare durabilă a fondului forestier de stat, acesta nu s-a soldat cu rezultatul scontat, fiind unul neperformant și inconsistent în materie de reglementări, condiționat și de deficiențele sistemice interne, cele mai semnificative constând în următoarele:

• Neînregistrarea terenurilor fondului forestier de stat în Registrul bunurilor imobile a determinat fragmentarea și însușirea acestora de către persoanele terțe;

• Terenurile administrate de Agenția „Moldsilva” și gestionate de entitățile silvice nu sunt contabilizate;

• Includerea în contractele de arendă și aplicarea unor prevederi contrar intereselor arendatorului au condiționat neîncasarea veniturilor de circa 2,0 mil.lei;

• Lipsa unui management adecvat a condiționat înregistrarea unor datorii la plata pentru arenda terenurilor fondului forestier în sumă de 9,1 mil.lei, din care 5,9 mil. lei constituie datorii compromise;

• Interpretarea eronată a normelor juridice a generat condiții de efectuare a tranzacțiilor de cedare/transmitere a drepturilor de arendă în valoare estimată la 5,8 mil. euro;

• Planificarea precară a necesarului de resurse financiare pentru desfășurarea lucrărilor de regenerare a dus la suportarea cheltuielilor suplimentare în sumă de 692,0 miide lei;

• Continuitatea eficienței funcționale a pădurilor a fost compromisă prin obținerea suplimentară a masei lemnoase în volum de 241,0 mii m3;

• Practicile vicioase exercitate în cadrul entităților silvice au compromis efortul Agenției „Moldsilva” de a administra rațional fondul forestier de stat [9].

Astfel, în cele ce urmează, ne propunem să analizăm subiectul răspunderii materiale în cadrul raporturilor juridice silvice, în scopul prevenirii săvârșirii contravențiilor silvice, inclusiv recuperării prejudiciilor cauzate fondului forestier. Conform art. 70 al Codului silvic al RM, se consideră încălcări ale legislației silvice:

a) tăierea ilicită şi/sau vătămarea arborilor şi arbuştilor până la gradul de încetare a creşterii;

b) vătămarea arborilor şi/sau arbuştilor care nu întrerupe starea de creştere;

c) distrugerea şi/sau vătămarea culturilor silvice, a arboretelor tinere provenite prin regenerări naturale, a seminţişului natural şi preexistent de pe suprafeţele de teren destinate împăduririi și reîmpăduririi;

d) distrugerea şi/sau vătămarea puieţilor şi butaşilor din pepiniere şi plantaţii silvice;

e) cositul și recoltarea neautorizată a ierbii şi/sau păşunatul ilicit pe terenurile din fondul forestier, pe alte terenuri acoperite cu vegetație forestieră;

f) distrugerea şi/sau deteriorarea fâneţelor şi a păşunilor pe terenurile din fondul forestier, pe alte terenuri acoperite cu vegetație forestieră;

g) decopertarea şi/sau distrugerea neautorizată a litierei, păturii vii şi a stratului de sol fertil în fondul forestier, pe alte terenuri acoperite cu vegetație forestieră;

h) încălcarea și/sau neglijarea regimului silvic de gospodărire a pădurilor de către beneficiarii silvici;

i) folosirea neautorizată a terenurilor din fondul forestier, a altor terenuri acoperite cu vegetație forestieră pentru defrişare și/sau executare a lucrărilor de construcţie, pentru dobândirea de resurse naturale, în alte scopuri;

j) recoltarea neautorizată și/sau în afara termenului autorizat, distrugerea (nimicirea) a obiectelor regnului vegetal și/sau animal, inclusiv a celor incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova şi în anexele la tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte;

k) distrugerea şi/sau deteriorarea mușuroaielor de furnici pe terenurile din fondul forestier, pe alte terenuri acoperite cu vegetație forestieră;

l) poluarea fondului forestier, a altor terenuri acoperite cu vegetație forestieră cu deșeuri, inclusiv periculoase, cu substanțe chimice sau substanțe nocive de altă natură;

m) distrugerea şi/sau deteriorarea semnelor de restricţie, a indicatoarelor de amenajament silvic, a bornelor silvice şi stâlpilor de hotar, a obiectelor de agitaţie şi informaţie vizuală, a îngrădirilor de interdicţie şi a construcţiilor de agrement;

n) distrugerea şi/sau deteriorarea sistemelor de drenaj, a drumurilor şi instalaţiilor inginereşti de pe terenurile din fondul forestier, de pe alte terenuri acoperite cu vegetație forestieră;

o) amplasarea neautorizată a stupilor şi/sau a prisăcilor pe terenurile din fondul forestier, pe alte terenuri acoperite cu vegetație forestieră, inclusiv nerespectarea prescripţiilor din biletul silvic în cazul amplasării acestora;

p) circulaţia şi/sau parcarea autovehiculelor, a altor mijloace de transport în locurile interzise de pe terenurile fondului forestier, de pe alte terenuri acoperite cu vegetație forestieră amplasate în afara drumurilor publice;

q) nimicirea şi/sau vătămarea pădurilor ca rezultat al incendierii sau folosirii neglijente a focului;

r) încălcarea regulilor de apărare împotriva incendiilor şi/sau a regulilor sanitare în pădure;

s) încălcarea termenelor de restituire a terenurilor din fondul forestier și a altor terenuri acoperite cu vegetație forestieră și/sau neonorarea obligaţiunilor de aducere a terenurilor în stare utilă de folosire;

t) încălcarea normelor privind evidența și/sau trasabilitatea masei lemnoase, proveniența, circulația și comercializarea masei lemnoase, privind regimul spațiilor de depozitare a masei lemnoase și al instalațiilor de prelucrare, precum și a celor privind proveniența și circulația produselor lemnoase destinate consumului propriu al proprietarului;

u) transportul și/sau primirea, depozitarea, prelucrarea, comercializarea produselor lemnoase fără acte de proveniență legală;

v) încălcarea de către beneficiarii silvici a Regulilor de eliberare a lemnului pe picior în fondul forestier;

w) încălcarea modului şi a termenelor de împădurire a parchetelor exploatate şi a terenurilor neîmpădurite din fondul forestier, precum şi a parchetelor exploatate de pe terenurile cu vegetație forestieră din afara acestuia;

x) încălcarea cerințelor față de proiectarea, amplasarea, construirea, recepția și exploatarea obiectelor care pot afecta pădurile.

Așadar, personalul angajat în raporturi de muncă cu atribuții în special de pază și protecție a fondului forestier, în cazul neonorării obligațiilor de muncă care s-au soldat cu cauzarea de prejudiciu material, va purta răspundere materială, fiind obligat să recupereze prejudiciul respectiv, ținând cont de toate particularitățile răspunderii materiale. Respectiv, în acest context, menționăm că obligațiile de funcție ale pădurarilor sunt următoarele: păstrează fondul forestier, mașinile, mecanismele, utilajul și alte bunuri materiale, aflate la evidența contabilă a cantonului, controlează calitatea lucrărilor efectuate pe teritoriul cantonului, starea rețelelor telefonice și electrice, semnele amenajistice, fântânilor, izvoarelor, pădurilor, drumurilor și altor edificii în conformitate cu actele normative în vigoare, informează operativ și la timp conducerea ocolului silvic despre apariția bolilor și vătămătorilor pădurii, identifică arborii/arboretele infectați, rupți, doborâți de fenomene naturale și raportează în scris maistrului pădurar.

Totodată, efectuează munca de lămurire referitor la paza și protecția pădurii, acordă ajutor maistrului-pădurar în vederea organizării și executării la timp și calitativ a lucrărilor silvice, participă la delimitarea și evaluarea parchetelor în limitele tuturor tipurilor de tăieri și poartă responsabilitate de calitate lucrărilor efectuate, repartizează conform bonurilor eliberate de ocolul silvic suprafețe în fondul forestier pentru folosințe, acordă ajutor grupei de amenajare în perioada de efectuare a lucrărilor de amenajare a sectorului de pădure încredințat, duce evidența și efectuează întocmirea dărilor de seamă stabilite în domeniul activității de conducere a întreprinderii silvice, apără/protejează integritatea fondului forestier împotriva ocupării sau folosirii ilegale de terenuri, a tăierilor ilegale de arbori și sustragerii de lemn sau alte produse ale pădurii, distrugerii construcțiilor, instalațiilor, bornelor, culturilor, degradării arborilor, puieților și lăstarilor, precum și a oricăror fapte ilegale, strict răspunde de respectarea regulamentului intern, securității și sănătății în muncă de către muncitorii subordonați, normele tehnicii securității ți activitate în domeniu. Pădurarul este responsabil de activitatea sa, de obiectele primite în folosință pentru a-și îndeplini obligațiile și de îndeplinirea în termenii prevăzuți a dispozițiilor șefului ocolului silvic, directorului întreprinderii. Conform legislației în vigoare, acesta reține persoanele vinovate de săvârșirea contravențiilor silvice, de încălcarea regulilor de vânat, cu confiscarea producției dobândite ilegal în pădure, controlează documentele la efectuarea tuturor tipurilor de tăieri a pădurii, identifică cioatele arborilor tăiați ilicit și locurile arborilor defrișați, ia măsuri de prevenire a depozitării deșeurilor pe teritoriul fondului forestier, aplică prevederile legale în cazul constatării unor astfel de fapte, poartă responsabilitate de calitatea lucrărilor efectuate la toate tipurile de exploatări forestiere (tăieri diverse, secundare, principale), inclusiv urmărește ca modul de recoltare, din terenurile fondului forestier, a fructelor şi pomușoarelor sălbatice, nucilor, ciupercilor, plantelor medicinale și altor plante pentru satisfacerea necesităților de producție și științifice, precum și în scopul obținerii beneficiilor de la vânzarea acestora, să fie efectuat în baza autorizațiilor și altor documente eliberate de autoritățile abilitate în conformitate cu legislația în vigoare. În afara de cele menționate, pădurarul poartă responsabilitatea materială de:

paza fondului forestier și cinegetic, încălcarea regulilor securității antiincendiare, tăieri ilicite și braconaj, cositul fânului și pășunatul animalelor, alte încălcări de folosință a fondului forestier, îndeplinirea în termenii prevăzuți a sarcinilor ordonate de conducerea ocolului silvic, bunuri materiale luate în gestiune (toată producția forestieră) - eliberarea producției forestiere fără documente de însoțire (bon de livrare a producției forestiere, factura fiscală, dispoziție de încasare). Este obligat să informeze conducerea ocolului silvic despre problemele și activitatea cantonului și este responsabil de respectarea legislației protecției muncii de către muncitorii subordonați și normelor tehnicii securității.

De asemenea, o sarcină importantă în domeniul pazei și protecției fondului forestier aparține gărzii forestiere a Agenției „Moldsilva”. Conform Anexei nr. 2 a Hotărârii Guvernului nr. 106 din 27.02.2016. Garda forestieră este parte componentă a serviciului silvic de stat şi s-a creat în cadrul Agenția „Moldsilva” în scopul executării pazei fondurilor forestier şi cinegetic. Astfel, potrivit punctului 6 al hotărârii nominalizate, sarcinile principale ale gărzii forestiere sunt:

1) paza nemijlocită a pădurilor de tăieri frauduloase, distrugeri, vătămări şi delapidări, păşunatul ilicit al animalelor şi cositul fânului, precum şi de alte modalităţi de folosire nelegitimă a pădurii şi terenurilor fondului forestier, de alte încălcări ale legislaţiei silvice şi influenţă negativă asupra pădurilor;

2) efectuarea pazei fondului forestier de incendii, realizarea măsurilor de profilaxie a incendiilor în păduri şi altor incendii de vegetaţie, descoperirea şi lichidarea lor propice;

3) înfăptuirea măsurilor de reprimare a încălcărilor modului stabilit, normelor şi regulilor de exercitare a folosirii pădurilor;

4) paza fondului cinegetic şi controlul asupra respectării regulilor şi cerinţelor stabilite de Regulamentul cu privire la gospodăria cinegetică a Republicii Moldova [10].

O primă particularitate a răspunderii juridice materiale, comparativ cu alte tipuri ale răspunderii juridice, îndeosebi cea similară – răspunderea civilă patrimonială, constă în faptul diferențierii acesteia, în funcție de subiectul atras la răspundere. Respectiv, spre deosebire de alte contracte, în cadrul contractului individual de muncă, răspunderea părților nu poate fi considerată ca fiind echivalentă, or răspunderea angajatorului este cu mult mai strictă decât cea a salariatului. Astfel, dacă angajatorul este pasibil de a fi atras la răspundere deplină, atunci răspunderea salariatului este limitată prin diferite înlesniri ce îi sunt acordate prin lege. În acest context, indicăm că anume caracterul limitativ al răspunderii materiale a salariaților determină particularitățile esențiale ale răspunderii juridice materiale din dreptul muncii. Respectiv, caracterul limitativ al răspunderii materiale a salariatului pornește de la faptul că acesta va răspunde doar pentru prejudiciul efectiv produs, fapt care reiese din prevederile art. 333, alin. (2) al Codului muncii al Republicii Moldova care, în mod direct, dispune că la stabilirea răspunderii materiale în prejudiciul ce urmează a fi reparat nu se include venitul ratat de către angajator ca urmare a faptei săvârșite de salariat. În mod evident, o astfel de trăsătură nu este caracteristică răspunderii patrimoniale civile, unde prevederile Codului civil al RM indică nemijlocit posibilitatea solicitării prejudiciului cauzat sub forma venitului ratat. O altă latură a caracterului limitativ al răspunderii materiale în dreptul muncii care, la fel, reprezintă o particularitate, este anume răspunderea materială limitată a salariatului – care reprezintă regula de bază. Respectiv, în celălalt caz – al răspunderii patrimoniale, tot timpul ne vom afla în prezența principiului *restitutio in integrum*, fără unele limitări, iar despăgubirea contractuală poate depăși prejudiciul cauzat creditorului sau poate fi mai mică decât acesta.

Un alt aspect, analizat mai sus, reprezintă faptul că normele ce reglementează răspunderea materială în dreptul muncii permit derogare, însă doar dacă aceasta este în favoarea salariatului. În acest context, specificăm normele art. 335 al Codului muncii al RM, care prevăd dreptul angajatorului de a renunța la repararea de către salariat a prejudiciului material cauzat, stipulând următoarele: ținând cont de circumstanţele concrete în care a fost cauzat prejudiciul material, angajatorul este în drept să renunţe, integral sau parţial, la repararea acestuia de către salariatul vinovat. Atitudinea conştiincioasă faţă de bunurile materiale ale angajatorului reprezintă obligaţia de bază a salariatului, pe care ultimul şi-o asumă odată cu încheierea contractului individual de muncă. Această obligaţie este prevăzută la art. 9, alin. (2), lit. f) care dispune că „salariatul trebuie să manifeste o atitudine gospodărească faţă de bunurile angajatorului şi ale altor salariaţi”. În cazurile în care obligația respectivă este încălcată, angajatorului i se poate cauza un prejudiciu material, iar

salariatul care a cauzat prejudiciul este pasibil de a fi tras la răspundere materială pentru repararea acestuia.

Norma respectivă poartă un caracter general și se concretizează în diverse prevederi, cum ar fi, spre exemplu cea de la p. 35 a Hotărârii Guvernului 106/1996 unde este stabilit expres: colaboratorii gărzii forestiere, din vina cărora au fost cauzate daune gospodăriei silvice, poartă răspundere materială, în modul şi cuantumul stabilite de legislaţie – pentru tăierile frauduloase efectuate de contravenienţi silvici neidentificaţi în teritoriile sectoarelor încredinţate, abaterile fiind comise în urma atitudinii neglijente faţă de îndatoririle de serviciu, ei poartă răspundere materială, echivalentă costului lemnului tăiat în mod ilicit, calculat conform taxelor în vigoare aplicate pentru livrarea copacilor pe picior [10].

După cum am menționat, chiar dacă nu este regula de bază, legislația muncii prevede și categoria răspunderii materiale depline a salariatului. Astfel, prevederile art. 337 al Codului muncii al RM stipulează că răspunderea materială deplină a salariatului constă în obligaţia lui de a repara integral prejudiciul material cauzat (prevedere care o putem considera și drept definiția legală a răspunderii materiale individuale depline a salariatului). Concomitent, o altă normă a acestui articol prevede că răspunderea materială deplină a salariatului poate să survină doar în cazurile prevăzute de lege și, în particular, la art. 338 al Codului muncii al RM.

La general, analiza cazurilor prevăzute la art. 338 al Codului muncii al RM denotă faptul că răspunderea materială deplină poate avea atât natură contractuală, cât și delictuală, și survine fie în legătură cu executarea necorespunzătoare a obligațiilor asumate și manifestarea unei atitudini superficiale față de soarta bunurilor ce au fost încredințate, fie prin diferite acțiuni culpabile. Astfel, prevederile art. 338 al Codului muncii al RM enumeră următoarele cazuri când poate surveni răspunderea materială deplină a salariatului: între salariat şi angajator a fost încheiat un contract de răspundere materială deplină pentru neasigurarea integrităţii bunurilor şi altor valori care i-au fost transmise pentru păstrare sau în alte scopuri; salariatul a primit bunurile şi alte valori spre decontare în baza unei procuri unice sau în baza altor documente unice; prejudiciul a fost cauzat în urma acţiunilor sale culpabile intenţionate, stabilite prin hotărâre judecătorească; prejudiciul a fost cauzat de un salariat aflat în stare de ebrietate, narcotică sau toxică; prejudiciul a fost cauzat prin lipsă, distrugere sau deteriorare intenţionată a materialelor, semifabricatelor, produselor (producţiei), inclusiv în timpul fabricării lor, precum şi a instrumentelor, aparatelor de măsurat, tehnicii de calcul, echipamentului de protecţie şi a altor obiecte pe care unitatea le-a eliberat salariatului în folosinţă; în conformitate cu legislaţia în vigoare, salariatului îi revine răspunderea materială deplină pentru prejudiciul cauzat angajatorului în timpul îndeplinirii obligaţiilor de muncă; prejudiciul a fost cauzat în afara exerciţiului funcţiunii. [4]. Cel mai răspândit, în practică, temei de atragere a salariatului la răspundere materială deplină – temei pe care îl regăsim și în cazul angajaților din domeniul forestier – îl reprezintă existența unui contract de răspundere materială deplină, încheiat între angajator și salariat. Specificăm aici că răspunderea materială deplină va surveni nu pentru orice prejudiciu cauzat de salariat, dar anume pentru acel prejudiciu care a fost cauzat într-o legătură cauzală directă cu obligațiile asumate prin contractul de răspundere materială deplină, altfel spus, pentru neasigurarea integrităţii bunurilor şi altor valori care i-au fost transmise pentru păstrare sau în alte scopuri, în baza acestui contract.

În mod inerent, pentru a surveni răspunderea materială, urmează să fie întrunite anumite condiții și, în același timp, să nu existe altele, prevăzute de legislație, care ar duce la exonerarea de răspundere. Astfel, pentru survenirea oricărei răspunderi juridice, este necesară întrunirea cumulativă a următoarelor elemente: (i) existența subiectului răspunderii juridice – în contextul analizei efectuate, indicăm subiectul special al răspunderii – angajatul cu obligații de pază și protecție a fondului forestier; (ii) existenţa unei conduite ilicite a subiectului; (iii) existenţa vinovăţiei din partea subiectului actului ilicit; (iv) existenţa unui rezultat vătămător ca rezultat al acestei conduite ilicite; (v) existenţa unei legături de cauzalitate între fapta ilicită şi rezultatul dăunător; (vi) să nu existe împrejurări care, în principiu, înlătură răspunderea juridică.

În altă ordine de idei, fundamentul răspunderii juridice este tot un fapt juridic care însă trebuie să corespundă anumitor cerinţe înaintate de lege. Acest fapt juridic poate fi o infracţiune, un delict civil, o contravenţie, o abatere disciplinară sau orice altă conduită umană care întruneşte trăsăturile prevăzute de lege, dar, indiferent de ramura dreptului în cadrul căreia survine răspunderea juridică, aceasta din urmă trebuie

să întrunească următoarele condiţii: să fie ilicită, culpabilă şi antisocială. Respectiv, ilicită va fi conduita salariatului contrară dispoziţiei normei juridice de muncă. Fapta ilicită va putea lua forma atât a unei acțiuni, cât și a unei inacțiuni (cum ar fi neexecutarea obligațiilor de serviciu ce a dus la cauzarea unui prejudiciu material). La fel, menționăm că fapta săvârșită trebuie să fie însoțită de vinovăția salariatului, care se poate exprima sub orice formă a acesteia: prin intenție (directă sau indirectă) sau imprudență (neglijență sau sine încredere). Răspunderea analizată, având un conținut material, în mod inerent, cere existența unui rezultat vătămător, care se exprimă nu doar în lezarea valorilor sociale, ci, în mod direct, în existența unui prejudiciu ce poate fi evaluat material.

Cu referire la prejudiciu, acesta trebuie să fie efectiv, real, cert, actual şi direct. Prejudiciul se poate manifesta sub diferite forme, cum ar fi: cauzat prin tăierea ilicită și/sau vătămarea arborilor și a arbuștilor până la gradul de încetare a creșterii; cauzat prin distrugerea și/sau vătămarea culturilor silvice, a arboretelor tinere provenite prin regenerări naturale, a semințișului natural și preexistent de pe suprafețele de teren destinate împăduririi și reîmpăduririi; cauzat prin distrugerea și/sau vătămarea puieților și butașilor din pepiniere și plantații silvice; cauzat prin decopertarea și/sau distrugerea neautorizată a litierei, a păturii vii și a stratului de sol fertil în fondul forestier și pe alte terenuri acoperite cu vegetație forestieră; cauzat prin folosirea neautorizată a terenurilor din fondul forestier, a altor terenuri acoperite cu vegetație forestieră pentru defrișare și/sau executare a lucrărilor de construcție, pentru dobândirea de resurse naturale, în alte scopuri; cauzat prin recoltarea neautorizată și/sau în afara termenului autorizat, distrugerea (nimicirea) obiectelor regnului vegetal și/sau animal, inclusiv a celor incluse în Cartea Roșie a Republicii Moldova și în anexele la tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte; cauzat prin poluarea fondului forestier, a altor terenuri acoperite cu vegetație forestieră cu deșeuri, inclusiv periculoase, cu substanțe chimice sau substanțe nocive de altă natură; cauzat prin amplasarea neautorizată a stupilor și/sau a prisăcilor pe terenurile din fondul forestier, pe alte terenuri acoperite cu vegetație forestieră etc.

Modul și tarifele de calcul al cuantumurilor despăgubirilor prejudiciului cauzat pentru încălcări ale legislației silvice se aprobă de Guvern [7]. Respectiv, prin Hotărârea Guvernului nr. 446 din 09.07.2025 a fost aprobat Regulamentul cu privire la modul și tarifele de calcul al cuantumurilor despăgubirilor prejudiciului cauzat pentru încălcări ale legislației silvice [11]. Un alt act normativ cu caracter special este Legea nr. 107 din 22.05.2025 privind răspunderea de mediu în legătură cu prevenirea și repararea daunelor aduse mediului, care delimitează noțiunile de daune aduse mediului și prejudiciu adus mediului [12].

Astfel, prejudiciu constituie – efect cuantificabil în cost al daunelor asupra sănătății oamenilor, bunurilor sau mediului, provocat de poluanți, activități dăunătoare sau dezastre. La rândul său, dauna adusă speciilor și habitatelor naturale protejate este cea care are efecte negative semnificative asupra atingerii sau menținerii unei stări favorabile de conservare a speciilor și habitatelor naturale protejate. Caracterul semnificativ al acestor efecte se evaluează în raport cu starea inițială, ținând cont de criteriile prevăzute în anexa nr. 1 a legii nominalizate. Daunele aduse speciilor și habitatelor naturale protejate nu includ efectele negative identificate anterior care rezultă din acțiunile operatorului. În mod inerent, pentru condițiile directe care duc la apariția răspunderii, menționăm și necesitatea existenței unei legături cauzale dintre fapta ilicită şi rezultatul dăunător. Examinarea acestei legături se impune în toate cazurile când pentru stabilirea faptei ilicite este nevoie de a determina existenţa sau inexistenţa unui raport de cauzalitate între fapta ilicită şi rezultatul produs, or, în anumite cazuri, prejudiciul poate fi generat de alte situații decât fapta salariatului.

În anumite cazuri, unele circumstanțe vor duce la exonerarea de răspundere a salariatului, chiar dacă acesta a comis o faptă aparent ilicită, ce a cauzat un prejudiciu material angajatorului. Putem menționa câteva astfel de cauze: legitima apărare; starea de extremă necesitate; forţa majoră; cazul fortuit; lipsa capacității juridice corespunzătoare; iresponsabilitatea; constrângerea fizică sau psihică la întreprinderea unor acțiuni; reţinerea infractorului; riscul întemeiat etc.

Concluzionând asupra celor analizate privind răspunderea materială în raporturile juridice silvice, subliniem necesitatea respectării normelor generale pentru atragerea la răspundere materială, dar și a celor speciale, care rezultă din structura acestor raporturi – subiecți speciali, dar și drepturi și obligații corespunzătoare. Astfel, respectarea întocmai a obligațiilor de muncă de către angajații din domeniu silvic contribuie, în mod evident, la protejarea mediului – valoare socială supremă.

Referințe bibliografice:

1. GHIMPU, S., BUHOI, Gh., MOHANU, Gh., POPESCU, A., URS, I. *Dicţionar juridic selec*tiv, Bucureşti: Albatros, 1985. 632 p.
2. BELIGRĂDEANU, Ş., ŞTEFĂNESCU, I. T. *Dicţionar de drept al muncii*, Bucureşti: Lumina Lex, 1997. 223 p.
3. BOIȘTEANU, Ed., ROMANDAȘ, N. *Dreptul muncii. Manual*, Chișinău: S. n., 2014. 736 p. ISBN 978-9975-53-444-4.
4. Codul muncii al Republicii Moldova, nr.154 din 28.03.2003. În *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.159-162.
5. Legea nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public. În *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 230-232.
6. Hotărârea Guvernului Nr. 409 din 12-06-2024 cu privire la aprobarea Strategiei de mediu pentru anii 2024-2030. În *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2024, nr. 325-328.
7. Codul silvic al Republicii Moldova, nr. 69 din 28.03.2024. În *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2024, nr. 188-191.
8. Hotărârea Guvernului Nr. 409 din 12-06-2024 cu privire la aprobarea Strategiei de mediu pentru anii 2024-2030. În *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2024, nr. 325-328.
9. Hotărârea Curții de Conturi nr. 74 din 20.12.2021 cu privire la Raportul auditului conformității administrării și gestionării fondului forestier de către Agenția „Moldsilva". În *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 1-5.
10. Hotărârea Guvernului nr. 106 din 27.02.1996 cu privire la măsurile de asigurare a ocrotirii pădurilor, perdelelor forestiere de protecţie şi a altor plantaţii silvice. În *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1996, nr. 32-33.
11. Hotărîrea Guvernului nr. 446 din 09.07.2025 privind aprobarea Regulamentului cu privire la modul și tarifele de calcul al cuantumurilor despăgubirilor prejudiciului cauzat pentru încălcări ale legislației silvice. În *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2025, nr. 369-371.
12. Legea nr. 107 din 22.05.2025 privind răspunderea de mediu în legătură cu prevenirea și repararea daunelor aduse mediului. În *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2025, nr. 328.

Date despre autori:

Dorin JOSANU**,** lector universitar la Facultatea de Drept , Universitatea de Stat din Moldova, mun. Chișinău, Republica Moldova
ORCID: 0009-0003-4490-0086
E-mail: josanudorin.ilo@gmail.com

Victor DUMNEANU**,** Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova, mun. Chișinău, Republica Moldova
ORCID: 0009-0005-6408-1270
E-mail: dumneanuvd@gmail.com

Prezentat: 01.10.2025